

Előszó

Magyarországon a rendszerváltozás óta nagyon sokat és nagyon keveset változott a szleng tudományos megítélése. Már nem szokás ideológiai, társadalmi szempontból veszélyes jelenségként utalni rá, de bő két évtizeddel az után, hogy a szlenget (is) tiltani akaró gondolkodásmód megszűnt államideológiának lenni, ezeknek a preskriptív normával szembehelyezkedő változatoknak a vizsgálata továbbra is periférikus helyet foglal el a nyelvészeti kutatásokon belül. Nemcsak a hagyományos szemléletű és az elméleti nyelvészet, de a szociolingvisztika sem igazán tud mit kezdeni vele, pedig a szlengkutatás éppen az utóbbival áll szoros kapcsolatban: a szleng mint nyelvi jelenség társas és társadalmi összefüggései nélkül aligha (vagy csak nagyon felszínesen) értelmezhető.

Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a perifériák nyelvezetének kutatása a nyelvtudományon belül is perifériára szorul, de ez a frappánsnak tűnő megállapítás aligha áll meg a lábán. A szleng ugyanis nem foglal el periférikus helyet a nyelvhasználaton belül. Ez bizonyos szlengváltozatokra, például az alvilág nyelvezetére, kétségtelenül igaz ugyan, de egyáltalán nem vonatkozik a mindennapi nyelvhasználatot átszövő, széles körben használt közszlengre. A szlengkutatás marginalizálása egyfelől tudományos szempontból értelmezhetetlen előítéletekkel, másfelől elméleti-módszertani jellegű okokkal magyarázható.

Ugyanakkor az aligha vonható kétségbe, hogy a szleng mint nyelvi-nyelvészeti jelenség létezik, és ha már egyszer létezik, a nyelvtudomány aligha engedheti meg magának, hogy ne törekedjen egy ennyire hangsúlyozottan megmutató jelenség minél pontosabb leírására.

A leíró nyelvészet a szlenghez a leggyakrabban alkalmazott nyelvészetként, a lexikográfián keresztül közelít. Ez egyrészt a szleng nyilvánvaló lexikológiai aspektusaival magyarázható, másrészt azzal, hogy a szlengszókincs tabu jellege sokakat vonz, s így üzleti szempontból megérheti szlengszótárakat megjelentetni. Sajnos azonban az elsősorban üzleti megfontolások ritkán eredményeznek igazán jó szlengszótárakat, ezzel is magyarázható, hogy az elmúlt bő két évtized folyamán Magyarországon megjelent viszonylag nagyszámú szlengszótár meglehetősen vegyes képet mutat.

A szlengszótárak általában vett minősége persze csak részben magyarázható a szlengkutatás marginalizációjával és a kiadók kereskedelmi szempontjaival. A *Szleng és lexikográfia* című kötet részben a szlengszótárírásnak ezeket kérdéseit igyekszik körüljárni a magyar, a francia, a német és az angol lexikográfia eseté-

ben, kitérve nyelvtől független, általános problémákra is. Az elméleti kérdéseken túl az itt közreadott írásokban a szerzők az érintett nyelvek szlengszótárainak széleskörű bemutatására is vállalkoztak, így ezek a tanulmányok könyvészeti adataik révén is sok hasznos információt hordoznak.

A *Szleng és lexikográfia* kötet első négy írása a magyar, a francia, a német és az angol szlengszótárak széleskörű áttekintését tartalmazza Kis Tamás, Szabó Dávid, Pátrovics Péter és Julie Coleman munkájaként (a tanulmányírók mindegyike maga is gyakorló szlengszótáríró, illetve Julie Coleman a négykötetes *A History of Cant and Slang Dictionaries* szerzőjeként az angol szlengszótárak történetének legismertebb kutatója), de túl ezen, ezek a tanulmányok betekintést nyújtanak olyan további, a kutatók és az érdeklődők számára egyaránt izgalmas kérdésekbe is, mint a szlengszótárak lexikográfiai típusai, a mögöttük megbújó nyelv- és szlengszemlélet vagy épp e szótárak gyűjtési, összeállítási módjának következményei, hatásuk, fogadtatásuk stb.

A kötetet záró két tanulmány az előbbiektől eltérő céllal közelít a szlengszótárakhoz, és teszi még teljesebbé a szleng lexikográfiájával való ismerkedést: Cseresnyési László az angol lexikográfia több évszázados történetén keresztül vezeti végig a tabuszavaknak (főleg) az angol kultúrában elfoglalt helyét, a változó és a változatlanul megmaradó társadalmi közvélekedés hatását a szótárírás gyakorlatára; Jonathon Green pedig mint az angolszász szlengszótárkészítők legnevesebbje (olyan világhírű szlengszótár, mint az öt évszázad szlengjét feldolgozó *Green's Dictionary of Slang* készítője) egyféle szubjektív szemüvegen keresztül tekint végig saját pályája és az angol szlengszótárírás tanulságain, bemutatva egy szlengszótáríró több évtized alatt felgyűlt gondolatait.

A *Szleng és lexikográfia* kötet elkészülése több időt vett igénybe az előre eltervezettnél, ezért nagyon hálásak vagyunk szerzőinknek, akik nagy türelemmel várták, míg a könyv átbukdácsolt napjaink tudományos könyvkiadásának útvesztőin. Hozzájuk hasonlóan szeretnénk megköszönni lelkiismeretes munkájukat fordítóinknak és kontrollszerkesztőinknek is. Rajtuk kívül köszönet illeti önzetlen segítségéért Szabó Évát is, aki az angol nyelven íródott tanulmányok magyar fordításának jobbá és pontosabbá tételéhez adott sok-sok tanácsot.

Tanulmánygyűjteményünket elsősorban egyetemi segédkönyvnek szántuk, abban bízva, hogy a magyar és az idegen nyelvek szlengjével ismerkedő diákokon kívül hasznos munkaeszköze lehet a tanároknak és a szleng kutató tudósoknak is. Ennek a célkitűzésnek és sorozatunk eddigi gyakorlatának megfelelően írásaink idegen nyelvű idézeteit, a bibliográfiai tételek címeit, a szlengre hozott példákat stb. igyekeztünk minden részükben magyarra fordítani.

Reméljük, a *Szleng és lexikográfia* kötet jól használható könyv lesz mindazok számára, akik a lexikográfia és a szleng közös kérdései iránt elmélyültebben érdeklődnek.

A szerkesztők